

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO MOSTAR**

**KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA
POVIJEST
ZA OSNOVNE ŠKOLE**

Mostar, svibanj 2024.

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO MOSTAR**

**KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA
POVIJEST
ZA OSNOVNE ŠKOLE**

Mostar, svibanj 2024.

Kurikul nastavnog predmeta Povijest za osnovne škole

Koordinator Društveno-humanističkog područja:
dr. sc. Marija Naletilić

Voditelj predmetne Radne skupine:
dr. sc. Marija Naletilić

Radna skupina za izradu predmetnog kurikula:
Damir Galić
Jelena Glavota
Dragan Ćosić
Žaklina Pirkli Ivanković
Franjo Pandžić

Recenzent:
Vjera Brković, prof.

SADRŽAJ

A/ OPIS PREDMETA	1
B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA.....	3
C/ PREDMETNO PODRUČJE KURIKULA	4
D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI.....	5
<i>6. razred /70 nastavnih sati godišnje/</i>	<i>5</i>
<i>7. razred /70 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>11</i>
<i>8. razred /70 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>16</i>
<i>9. razred /66 nastavnih sati godišnje/.....</i>	<i>21</i>
E/ UČENJE I PODUČAVANJE	27
F/VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE.....	29

A/ OPIS PREDMETA

Svrha učenja i podučavanja nastavnog predmeta Povijest jest stjecanje znanja o prošlosti koje je potrebno za razumijevanje sadašnjosti, a isto tako potiče na promišljanje o budućnosti. Stečena znanja, usvojene vještine i prihvaćene vrijednosti predstavljaju temelj za razumijevanje i kritičko sagledavanje događaja i procesa koji su utjecali na razvoj ljudskog društva od najstarijih vremena do danas. Za učenika je važno učenje o vlastitoj zajednici i drugim zajednicama zbog razumijevanja procesa koji su utjecali na stvaranje osobnih i kolektivnih identiteta, primjerice lokalnih, nacionalnih, etničkih, kulturnih, socijalnih, klasnih, religijskih i drugih. Učenjem i podučavanjem predmeta kod učenika treba potaknuti interes za rad na povijesnim izvorima, sagledavanje događaja iz različitih perspektiva, donošenje zaključaka i osmišljavanje različitih oblika prezentacija. Na taj način razvija se analitičko, kritičko i kreativno mišljenje koje će im pomoći da aktivno sudjeluju u društvu.

Proučavanjem prošlosti, kroz određene tematske cjeline na konkretnim primjerima, učenici propituju i razvijaju temeljne vrijednosti kao što su život, sloboda, mir, suradnja, tolerancija, jednakost, susretanje i međusobno prožimanje različitih kultura. Kroz različite teme učenici trebaju bolje razumjeti vrijednosti svijeta u kojemu živimo. Navedene vrijednosti trebaju biti u središtu svih tema kroz sva povijesna razdoblja kako bi učenici spoznali način poimanja vrijednosti kroz dugu povijest ljudskog društva i bili osposobljeni usporediti je s vrijednostima u vremenu u kojemu živimo.

Podučavanjem nastavnog predmeta Povijest neposredno se ostvaruju vrijednosti i ciljevi određeni zakonom o osnovnom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju. Stečena znanja iz povijesti koriste se u svakodnevnom životu, na temelju iskustava iz prošlosti možemo predvidjeti događaje u budućnosti i aktivno sudjelovati u lokalnoj i globalnoj zajednici.

Učenje i podučavanje predmeta razvija matematičku pismenost, kompetenciju učiti kako učiti, socijalnu i građansku kompetenciju, kulturnu svijest i kulturno izražavanje i kreativno-produktivnu kompetenciju. Ove kompetencije razvijaju se korištenjem logičkog i prostornog razmišljanja prikazujući karte, grafikone i lentu vremena pri objašnjavanju povijesnog vremena. Učeći povijest učenici razvijaju suodgovornost za vlastito učenje, definiraju vlastite ciljeve, koriste različite metode i strategije učenja. Također učenje povijesti utječe na poštivanje drugih kultura, razumijevanje svoga identiteta i sposobnost empatije.

Učenjem povijesti učenici proširuju znanja o prošlosti, razvijaju analitičke vještine koje su im potrebne za kritičko sagledavanje suvremenog svijeta, povijesnih korijena i aktualnih civilizacijskih tijekova. Nakon stjecanja temeljnih povijesnih znanja o povijesti svoje nacije, regije, Europe i svijeta razvija se povijesno mišljenje koje omogućava učenicima da vrednuju dokaze, provode komparativnu i uzročno-posljedičnu analizu, interpretiraju povijesne podatke, iznose čvrste povijesne argumente i povijesne perspektive te analiziraju suvremene teme što im može pomoći u donošenju odluka u svakodnevnom životu.

Nakon ovladavanja gradiva Povijesti učenik bi trebao biti osposobljen za donošenje odluka, nastavak obrazovanja te odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu brzih društvenih, tehnoloških i ekonomskih promjena kako bi dao svoj doprinos izazovima na lokalnoj, regionalnoj, europskoj i globalnoj razini.

Nastavni predmet Povijest pripada društveno-humanističkom području. Kurikul Povijesti strukturiran je s četiri predmetna područja/nastavna područja a to su: Povijesni izvori i proučavanje povijesti, Povijesno vrijeme i kronologija, Kontinuitet i promjena i Uzročno-posljedični odnosi. Nastavlja se na početno učenje povijesti u predmetu Priroda i društvo.

Učenje i podučavanje Povijesti zahtijeva izbor različitih sadržaja te primjenu raznih metoda sukladno uzrastu učenika. Učenje se odvija u interakciji s drugima, potiče se suradničko učenje jer učenici nekada bolje prihvaćaju nove ideje od svojih vršnjaka. Učenik primjenjuje različite načine učenja, primjerice postavlja pitanja, samostalno zaključuje na temelju povijesnih izvora, njihove analize te prezentacije dobivenih rezultata. U središtu učenja je čovjek i temeljne vrijednosti kako bi učenici usvojili pozitivne vrijednosti i bili sposobni ostvariti vlastite potencijale.

Podučavanje prošlosti zahtijeva razumijevanje različitih kultura i civilizacija u svijetu, uključujući i analizu važnih ideja, društvenih i kulturnih vrijednosti, vjerovanja i tradicije. Učenjem povijesti učenici ispituju uvjete u kojima ljudi žive i veze i interakcije ljudi kroz vrijeme i prostor, kao i načine na koje različiti ljudi vide isti događaj iz različitih perspektiva.

Učenje o svjetskim kulturama i civilizacijama zahtijeva uspostavljanje vremenskih okvira, istraživanje različitih periodizacija, istraživanje tema kroz vrijeme i unutar određenih kultura i fokusiranje na ključne prekretnice u svjetskoj povijesti.

Proučavanje glavnog socijalnog, političkog, kulturnog i religijskog razvoja u svjetskoj povijesti uključuje i učenje o važnim ulogama i doprinosima koje su imali određeni pojedinci i skupine. Nastavni predmet Povijest je obvezan u osnovnoj školi u šestom, sedmom, osmom i devetom razredu.

B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA

Cilj učenja i podučavanja Povijesti jeste poticanje interesa za izučavanje prošlosti, očuvanje kulturne baštine, razumijevanje različitih kultura i poticanje interesa za sadašnjost kako bi kritički razmišljali o svijetu u kojemu žive. Poznavanje osnovnih povijesnih činjenica potrebno je kako bi kvalitetno raspravljali o određenoj temi i razumjeli vrijeme u kojemu živimo. Potrebno je razvijati povijesno mišljenje učenjem o najvažnijim događajima, pojavama, procesima i važnim obilježjima razdoblja i društva koja proučavaju, što uključuje analitičko, kreativno i kritičko mišljenje o gospodarstvenom, društvenom, kulturnom i političkom razvoju, svakodnevnom životu, idejama, vjerovanjima i nazorima ljudi te vezama među njima.

Cilj je osposobljavanje učenika za prepoznavanje, povezivanje i vrednovanje različitih vrsta primarnih i sekundarnih povijesnih izvora kako bi tumačili povijesne događaje i procese. Takva nastava razvija kompetencije i postaje temelj za cjeloživotno učenje.

Osposobljavaju se za snalaženje u povijesnom vremenu i prostoru, poštujući kronološki slijed.

Učenik je osposobljen objasniti karakteristike pojedinih povijesnih razdoblja i odrediti njihovo trajanje u povijesnom vremenu. Određuje vremenski slijed povijesnih događaja i procesa, mjeri i računa kalendarsko vrijeme, rekonstruira tijek povijesnih događaja i njegovo trajanje.

Prate kontinuitet razvoja društva i utjecaj na promjene u društvu kroz različita povijesna razdoblja. Stječu različita povijesna znanja o nacionalnoj i općoj kulturi i shvaćaju civilizacijske tekovine i vrijednosti kao što su život, sloboda, mir, jednakost, suživot, suradnja, tolerancija i ravnopravnost.

Osposobljavaju se za vrednovanje dokaza, koriste komparativnu i uzročno-posljedičnu analizu na različite načine prikazujući i interpretirajući prošlost uz korištenje različitih metodički oblikovanih nastavnih materijala. Na taj način dolazi do lakšeg razumijevanja sadašnjosti koja je stvarna posljedica povijesnog razvoja društva.

C/ PREDMETNO PODRUČJE KURIKULA

A/ Povijesni izvori i proučavanje povijesti

Upotreba primarnih i sekundarnih izvora nužna je za istraživanje prošlosti. Kada učitelj metodički pripremi izvore (uz svaki izvor treba napisati naslov, autora, godinu nastanka i postaviti pitanje za analizu) I tek onda se oni trebaju analizirati i vrednovati te razumjeti kontekst u kojemu su nastali (vrijeme, mjesto, okolnosti i namjere autora). Vještine se razvijaju i provođenjem vlastitih malih istraživanja o određenim temama. U prikupljanju podataka i prezentaciji rezultata potrebno je koristiti djela povjesničara, povremeno kada je to primjereno igrane i dokumentarne filmove, stripove, karikature, pjesme, književna djela, muzejske postavke i informacijsko-komunikacijske tehnologije. Rezultate istraživanja učenici mogu interpretirati na različite načine (izlaganja, eseji, prezentacije, izložbe, video uradak).

B/ Povijesno vrijeme i kronologija

Ovim predmetnim područjem razvija se osjećaj za tijek, slijed i trajanje povijesnog događaja/procesa. Omogućava usporedbu obilježja različitih povijesnih razdoblja te njihov utjecaj na kasnije događaje/procese. Kronologija je važna za istraživanje odnosa među događajima, učenici usvajaju opći kronološki okvir (povijesna razdoblja) te različite načine računanje vremena. Učenici opisuju tijek vremena, smještaju događaje, osobe i pojave u odgovarajuća povijesna razdoblja. Objašnjavaju kako su se mijenjale perspektive ovisno o vremenu i prostoru. Predmetno područje Povijesno vrijeme i kronologija važno je za razumijevanje predmetnog područja Kontinuitet i promjena te predmetnog područja Uzročno-posljedični odnosi.

C/ Kontinuitet i promjena

Društva su se kroz povijest mijenjala, a povjesničari prate promjene ali i kontinuitet, tj. ono što je ostalo isto ili slično u vrijeme velikih promjena (institucije, tradicije, politički sustavi, vrijednosti, način života...). Učenici objašnjavaju postupne promjene te iznenadne i brze promjene u društvu koje nastaju nakon ustanaka, revolucija, ratova i gospodarskih kriza (društvene, gospodarske, kulturne, religijske, političke te svakodnevni život). Prate i tumače određene oblike društva u različitim kontekstima i povijesnim razdobljima i objašnjavaju složenost promjena i njihov utjecaj u društvu. Razumiju da se neki aspekti života mogu mijenjati, a drugi ostaju isti te da svaka promjena ne dovodi do napretka.

D/ Uzročno-posljedični odnosi

Predmetnim područjem Uzročno-posljedični odnosi objašnjavaju se višestruki uzroci pojedinih povijesnih događaja, procesa i pojava kao i njihove posljedice. Učenici razlikuju povod od uzroka povijesnih događaja, procesa i pojava. Tumače složenost povijesnih uzroka i posljedica kao i ograničenje da se ponekad utvrdi uzrok i posljedica, što dovodi do razumijevanja zašto ljudi o tome imaju različita gledišta. Kritičko mišljenje razvija se razumijevanjem ovog predmetnog područja.

D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI

OSNOVNA ŠKOLA
6. razred /70 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Povijesni izvori i proučavanje povijesti

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.1 Učenik razlikuje vrste povijesnih izvora, njihovu podjelu i vrijednost.	- objašnjava važnost učenja povijesti i povijesnih izvora - opisuje vrste povijesnih izvora i to pokazuje na primjerima iz prapovijesti i starog vijeka - primjenjuje svoja znanja pri objašnjavanju vrijednosti i ograničenja povijesnih izvora na konkretnim primjerima.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.1
Ključni sadržaji	
- uvod u povijesnu znanost - vrste povijesnih izvora.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici trebaju razumjeti važnost primarnih i sekundarnih izvora, njihovu podjelu i vrijednost kako bi bili osposobljeni za istraživanje. U radu treba koristiti slikovne izvore i didaktički oblikovane pisane izvore. Izvore uskladiti s uzrastom.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.2 Učenik razvrstava povijesne podatke kronološki odgovarajući na pitanja o ljudima, događajima, objektima i mjestima u prošlosti.	- razvrstava povijesne podatke logičkim i smislenim slijedom u jasnoj kronološkoj strukturi odgovarajući na pitanja o ljudima, događajima, objektima, mjestima u prapovijesti i starom vijeku - imenuje povijesna razdoblja i označava ih na lenti vremena - pokazuje na povijesnoj karti razvoj i širenje određene civilizacije - uspoređuje različite civilizacije, njihova kulturna gospodarska i umjetnička dostignuća.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.2
Ključni sadržaji	
promjene života ljudi u prapovijesti i starom vijeku, njihova materijalna i duhovna kultura.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Na didaktički oblikovanim izvorima uraditi analizu, vrjednovati i razumjeti kontekst u kojem su nastali izvori (vrijeme, mjesto, okolnosti i namjere autora).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.3 Učenik prepoznaje odgovarajući izvor na zadanu temu.	- prepoznaje koji izvori odgovaraju određenom povijesnom razdoblju - poreda ih kronološki kako bi mogao odgovarati na postavljena pitanja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3

Ključni sadržaji	
• neandertalci (Krapinski pračovjek) • homo sapiens • butmirska nasljeđe • glasinačka kultura.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Preporuka za odabir odgovarajućeg izvora: Prvo se trebamo upitati koji cilj želimo ostvariti? Daje li nam odabrani izvor odgovarajuće informacije?	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VI.4 Učenik analizira elemente koji predstavljaju određene aspekte iz prošlosti koja se proučava.	• odabire relevantne informacije iz izvora i literature • objašnjava određene aspekte prošlosti • daje vlastiti doprinos školskoj izložbi, školskom muzeju ili lokalnom arhivu.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3
Ključni sadržaji	
• prapovijesna nalazišta na području Hrvatske i BiH.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koji izvor nam može pomoći da zainteresiramo učenike za rad? Izvore odabrati sukladno uzrastu. Za analizu izvora potrebno je pripremiti odgovarajuća pitanja. U radu s izvorima koristiti slikovne izvore, didaktički oblikovane tekstualne izvore. Rezultate istraživanja mogu interpretirati na različite načine (izlaganja, eseji, prezentacije, izložbe). Preporuka posjeta lokalnim nalazištima, muzejima, arhivima...	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Povijesno vrijeme i kronologija	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.1 Učenik objašnjava kategorije kalendarskoga vremena i kako postoje različiti načini računanja vremena.	• određuje trajanje desetljeća, stoljeća, tisućljeća i smješta godine u desetljeća, stoljeća i tisućljeća • navodi da prošlost dijelimo na razdoblje prije i poslije Krista • objašnjava različite načine računanja vremena.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.1
Ključni sadržaji	
• mjerenje i računanje vremena.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Kod učenika razvija se osjećaj za tijek, slijed i trajanje povijesnog događaja/procesa. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Matematika (jedinice za mjerenje vremena), Vjeronauk (kršćanska era).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.2 Učenik imenuje prapovijesna i povijesna razdoblja.	• imenuje glavna prapovijesna i povijesna razdoblja • navodi njihov kronološki slijed te ih prikazuje kroz različite načine računanja vremena u prošlosti.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.1

Ključni sadržaji	
podjela prošlosti.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Potrebno je objasniti periodizaciju i različite načine računanja vremena. Služe se matematičkim vještinama kako bi izmjerili trajanje različitih razdoblja ljudske prošlosti kroz različite načine računanja vremena na različitim lentama vremena i grafikonima. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Matematika (aritmetika).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.3 Učenik povezuje povijesna razdoblja s događajima, ljudima i društvenim promjenama koristeći lentu vremena.	- izrađuje lentu vremena kako bi kronološki poredao povijesna razdoblja - smješta događaje i osobe u odgovarajuća razdoblja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
obilježja i dostignuća Naroda Starog istoka: Mezopotamija, Egipat.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Izrađuje lente vremena za određene narode Starog Istoka na kojima kronološki reda osobe i događaje. Istražuje prošlost škole ili mjesta u kojemu živi i izrađuje lentu vremena. Izrađuje neke predmete od gline kakvi su se izrađivali na području Starog istoka i uspoređuje ih s predmetima koje oni koriste (primjerice vaze, vrčevi, nakit...). Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Geografija (kontinenti, more), Likovna kultura (umjetnost starih civilizacija). Preporuka: povezati s ishodom B4.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.4 Učenik razlikuje kriterij određivanja prapovijesti i povijesti (pojava pisma), obilježja prapovijesti i staroga vijeka.	- navodi kriterij određivanja prapovijesti i povijesti - navodi glavna obilježja prapovijesti - opisuje glavna obilježja društva u starom vijeku.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
- prve civilizacije - obilježja i dostignuća Naroda Staroga istoka - Mezopotamija, Egipat, Feničani, Perzijanci, Kina i Indija (razvoj države, pisma, religije, znanosti, graditeljstva...).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici uspoređuju glavna obilježja prapovijesti i starog vijeka te njihov utjecaj na kasnije događaje/procese. Kronologija je važna za istraživanje odnosa među događajima. Učenici usvajaju opći kronološki okvir (povijesna razdoblja) te različite načine računanja vremena. Na različitim lentama vremena redaju kronološki nastanak država, pisma, religija, znanstvena dostignuća i poznate građevine naroda Starog istoka Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Vjeronauk (budizam), Geografija (kontinenti, more).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VI.5 Učenik kronološki reda ponuđene datume i razdoblja.	smješta ljude, događaje i pojave u odgovarajuća razdoblja po kronološkom slijedu.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3

Ključni sadržaji
osnovna obilježja i dostignuća antičke Grčke (grčki polis).
Preporuke za ostvarenje ishoda
Učenici opisuju tijek vremena, smještaju događaje, osobe i pojave u odgovarajuća povijesna razdoblja. Izrađuju strip o životu ljudi u grčkim polisima. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (Ilijada, kazalište, drama). Izborni sadržaj: Mikenska i Kretska kultura.

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Kontinuitet i promjena	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VI.1 Učenik opisuje obilježja prapovijesti i staroga vijeka, te kontinuitete i promjene nastale u ova dva razdoblja.	- opisuje obilježja prapovijesti i starog vijeka te što se s vremenom promijenilo, a što traje u kontinuitetu - objašnjava na koji način su pojedinci ili skupine utjecali na vidljive promjene u društvu.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.1
Ključni sadržaji	
osnovna obilježja i dostignuća antičke Grčke (atenska demokracija, kolonizacija, grčka kultura, vjerovanja, helenizam).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Društva su se kroz povijest mijenjala, a povjesničari prate promjene, ali i kontinuitet, tj. ono što je ostalo isto ili slično u vrijeme velikih promjena (institucije, tradicije politički sustavi, vrijednosti, način života...). Objlašavaju postupne promjene, iznenadne i brze promjene u društvu koje nastaju nakon ustanaka, revolucija, ratova i gospodarskih kriza (društvene, gospodarske, kulturne, religijske, političke, te svakodnevni život.). Izrađuje mape s pravcima grčke kolonizacije. Izrađuje novinske članke o atenskoj demokraciji. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta: Vjeronauk (politeizam/monoteizam).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VI.2 Učenik prepoznaje određene oblike društva u prapovijesti i starome vijeku.	- na odabranim primjerima prepoznaje oblike društva iz razdoblja prapovijesti i razdoblja starog vijeka - uspoređuje društvene odnose, gospodarstvo i svakodnevni život u Ateni, Sparti i Rimu.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.2
Ključni sadržaji	
nastanak Rima, Republika i Carstvo.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici prate i tumače određene oblike društva u različitim kontekstima i povijesnim razdobljima, objašnjavaju složenost promjena i njihov utjecaj u društvu. Razumiju da se neki aspekti života mogu mijenjati, a drugi ostaju isti te da svaka promjena ne dovodi do napretka. Pišu esej o načinu života u Ateni, Sparti i Rimu. Izrađuju tri usporedne tablice sa osnovnim obilježjima uređenja Rima kroz povijest: kraljevstvo, republika i carstvo.	

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Vjeronauk (Vjera starih Rimljana, progono kršćana za vrijeme rimskih careva).

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VI.3 Učenik prepoznaje što je iz antičkoga razdoblja ostalo sačuvano do danas (suvremeno doba).	• imenuje antičke građevine koje su ostale sačuvane do danas • uspoređuje namjenu antičkih građevina nekad i danas • razlikuje demokraciju nekad i danas.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3
Ključni sadržaji	
• rimska osvajanja, romanizacija, svakodnevnica.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici trebaju razumjeti događaje, pojave i procese koji su oblikovali čovječanstvo uočavajući njihove sličnosti i razlike kao i njihov utjecaj na sadašnjost.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VI.4 Učenik navodi primjere utjecaja arhitekture i umjetnosti antičkog razdoblja na sadašnjost.	• opisuje kulturu i umjetnost antike • navodi primjere utjecaja antike na današnju kulturu i umjetnost • razlikuje što se s vremenom promijenilo, a što je ostalo isto i navodi konkretne primjere.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3
Ključni sadržaji	
• rimska kultura i umjetnost • grčki i rimski gradovi • kulturni spomenici u BiH.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici objašnjavaju događaje, pojave i procese koji su oblikovali čovječanstvo uočavajući njihove sličnosti i razlike, kao i utjecaj kroz različita povijesna razdoblja i na sadašnjost. Preporuka je crtanje i opisivanje detalja koji su obilježili ovo razdoblje, kao i izrada maketa.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Tehnička kultura (tehnika graditeljstva, materijali), Likovna kultura (rimska kultura i umjetnost).	

PREDMETNO PODRUČJE: D/ Uzročno-posljedični odnosi

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VI.1 Učenik razlikuje uzrok od povoda određenih povijesnih događaja.	• objašnjava uzrok, povod i posljedicu nekog povijesnog događaja u prošlosti • razlikuje uzrok od povoda određenog povijesnog događaja na konkretnim primjerima.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.1
Ključni sadržaji	
• propast Rimskog Carstva.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	

Uraditi analizu različitih vrsta povijesnih izvora na odabranom primjeru kako bi razumjeli pojmove uzrok, povod i posljedicu povijesnih događaja. Izraditi kronološku tablicu. Pronaći slike svakodnevnog života ljudi iz tog vremena. Napisati povijesni esej.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VI.2 Učenik navodi razloge nastanka ključnih događaja i prepoznaje posljedice tih događaja.	izdvaja više od jednog uzroka i daje jednostavna objašnjenja zašto treba istražiti više od jednog uzroka i posljedica nekog događaja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.2
Ključni sadržaji	
- antičko doba na prostoru današnje BiH i Hrvatske - romanizacija, provincije.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Tumače složenost povijesnih uzroka i posljedica, kao i ograničenje da se utvrdi uzrok i posljedica te razumijevanje zašto ljudi o tome imaju različita gledišta. Nastavnik treba odabrati izvore koji su učenicima zanimljivi. Učenici izrađuju lente vremena. Preporuka: posjeta lokalitetu, muzeju... Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta: Likovna kultura (antička kultura na prostoru BiH i Hrvatske).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VI.3 Učenik imenuje povijesne ličnosti koje su utjecale na tijek povijesnih događaja u starom vijeku	opisuje značenje pojedinih osoba iz starog vijeka koje su utjecale na promjene u društvu, gospodarstvu, kulturi i religiji.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.3
Ključni sadržaji	
- Ilirska plemena na tlu današnje BiH - Batonov ustanak - počeci kršćanstva (nastanak, progoni, simboli).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Višestruka uzročnost uključuje važnost pojedinca ili grupe ljudi koji su odgovorni za poticanje nekog događaja, pojave ili procesa i na njihove posljedice. Interpretacija prošlosti, nekada o istom događaju, može imati različite perspektive. Izrada karte o Ilirskim plemenima na tlu današnje BiH. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Vjeronauk (kršćanstvo, Biblija, Stari zavjet).	

OSNOVNA ŠKOLA

7. razred /70 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Povijesni izvori i proučavanje povijesti	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.1 Učenik pronalazi podatke iz povijesnih izvora i prikazuje ih na slijepoj karti.	• odgovara na postavljena pitanja za analizu izvora • nabraja podatke iz jednostavnih izvora te ih povezuje sa određenim povijesnim događajem, procesom ili osobom • prezentira zatražene podatke iz analiziranih povijesnih izvora (tablica, slijepa karta, grafikon...).
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.1
Ključni sadržaji	
• seoba naroda (uzroci i posljedice).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nakon analize izvora učenik samostalno prezentira tražene podatke pomoću karti, tablica, grafikona... Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem međupredmetne teme: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (izlaganje i prezentiranje, grafički prikaz).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.2 Učenik objašnjava prošlost koristeći se primarnim i sekundarnim izvorima.	• razlikuje primarne od sekundarnih povijesnih izvora • objašnjava vrijednosti i ograničenja povijesnih izvora na primjerima iz srednjeg vijeka.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.2
Ključni sadržaji	
• Zapadno i Istočno Rimsko Carstvo • Franačka država • feudalno društvo, svakodnevica.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Za analizu učenici koriste primarne i sekundarne povijesne izvora pa je poželjno s učenicima ponoviti te razlike pomoću metode razgovora. Prezentiraju vrijednosti pojedinih izvora, kao i njihova ograničenja. Pri odabiru povijesnih izvora trebamo se upitati: Koji cilj želimo ostvariti?	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.3 Učenik uspoređuje dva različita načina tumačenja određenog povijesnog događaja koristeći vizualne i pisane izvore.	• uspoređuje dva različita načina tumačenja povijesnih događaja na osnovu slikovnog ili pisanog izvora • izdvaja dokaze na kojima temelji svoje zaključke.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3
Ključni sadržaji	
• crkveni redovi • Crkveni raskol • širenje kršćanstva.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Za analizu izvora potrebno je pripremiti odgovarajuća pitanja. Primjerice: Kada je nastao izvor ? Tko je autor? Koliko se tekst i slika podudaraju? Napraviti piramidu društva u srednjem vijeku s opisom svakoga predstavnika. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta: Vjeronauk (Crkveni raskol).	

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VII.4 Učenik objašnjava kako arheolozi i povjesničari izvode zaključke na temelju arheoloških ostataka iz prošlosti i usmene predaje iz srednjeg vijeka.	- prikuplja informacije iz izvora i literature koristeći se dokazima iz izvora za svoje tvrdnje i izrađuje rad složene strukture - nabira arheološke ostatke i povijesne izvore o nekom događaju - objašnjava važnost arheoloških ostataka i povijesnih izvora na osnovi kojih povjesničari izvode zaključke za određeni događaj.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3
Ključni sadržaji	
- doseljavanje Hrvata - hrvatski kneževi i kraljevi - predromanički spomenici.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Preporuka je posjetiti najbliži lokalitet nakon čega bi svoje zaključke i prosudbe izrazili pismeno i/ili usmeno (prezentacije, izlaganja, izložbe itd.) Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (Bašćanska ploča, Humačka ploča), Likovna kultura (predromanika) i s međupredmetnom temom: Upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije (izrada PPT).	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Povijesno vrijeme i kronologija	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VII.1 Učenik mjeri i računa vrijeme i prevodi jednu kategoriju vremena u drugu.	- mjeri vremenski razmak između događaja prije Krista i poslije Krista - izdvaja primjere prevođenja povijesnog vremena iz jedne kategorije u drugu - uspoređuje različite načine mjerenja vremena.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.2
Ključni sadržaji	
- islam, arapska kultura - Crkveni raskol (gregorijanski i julijanski kalendar).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Objasniti podjelu srednjeg vijeka. Izraditi složene lente vremena, kronološke tablice, sheme vremenskog slijeda. Izmjeriti kalendarsko vrijeme služeći se matematičkim vještinama. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Matematika (jedinice za mjerenje vremena), Vjeronauk (islam, Crkveni raskol).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VII.2 Učenik izrađuje lentu vremena i objašnjava podatke prikazane na lenti vremena.	- izrađuje grafičke prikaze i objašnjava tijekom vremena u razdoblju koje proučava (rani, razvijeni, kasni srednji vijek) - izrađuje lentu vremena i upisuje ključne događaje.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.2
Ključni sadržaji	
- nastanak Hrvatsko-Ugarske države - križarski ratovi.	

Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristiti filmove i razne izvore kako bi kronološki poredao važne povijesne događaje i prikazao ih na lenti vremena. Na karti pokazuje granice Hrvatsko-Ugarske države. Na karti nacrtati pravce kretanja križara. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavanog predmeta: Vjeronauk (križarski ratovi).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VII.3 Učenik objašnjava obilježja srednjeg vijeka (društvene, gospodarske, kulturne, političke prilike).	- objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i nacionalnoj povijesti srednjeg vijeka - uspoređuje obilježja srednjeg i starog vijeka (društvene, gospodarske, kulturne, religijske i političke prilike).
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
plemstvo, pučani, bratovštine, nastanak gradova, stradanja stanovništva, bolesti, epidemije, važnost sveučilišta, razvoj poljodjelstva u razvijenom i kasnom srednjem vijeku u Europi.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristiti aktivno učenje koje se realizira kroz igru, crtanje, razgovor, izlaganje i opisivanje događaja kroz pojedine oblike društva. Raspravlja o slobodi u feudalnom društvu. Istražuje položaj žena u srednjem vijeku. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Biologija (epidemije), Vjeronauk (bratovštine).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VII.4 Učenik objašnjava pojedine oblike (društvene, gospodarske, kulturne, religijske, političke) te svakodnevni život društva u srednjem vijeku.	- opisuje pojedina obilježja društva - tumači razdoblja koje proučava - poreda na lenti vremena osobe, događaje, pojave i procese kronološkim redoslijedom - opisuje svakodnevni život u srednjem vijeku.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.4
Ključni sadržaji	
romanika i gotika.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristiti pisane i slikovne izvore. Opisuje ovo razdoblje, smještajući događaje, osobe i pojave kronološkim slijedom. Korelacija s likovnom kulturom (romanički i gotički stil umjetnosti).	

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Kontinuitet i promjena	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VII.1 Učenik objašnjava obilježja srednjeg vijeka i ključne povijesne događaje u njemu.	- razlikuje stari vijek i srednji vijek - opisuje ključne događaje u srednjem vijeku - povezuje događaje u starom i srednjem vijeku.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.1
Ključni sadržaji	
Hrvatska u doba Arpadovića i Anžuvina: nastanak slobodnih kraljevskih gradova.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Poželjno je s učenicima razgovarati o osnovnim obilježjima starog vijeka i povezati ih s događajima u srednjem vijeku. Izraditi u skupini plakat na kojemu će se usporediti izgled i svrha gradova na prostoru današnje Hrvatske u	

starom vijeku s gradovima u srednjem vijeku.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Poduzetnost (timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VII.2 Učenik uspoređuje različite oblike društva (društveni, gospodarski, kulturni, religijski, politički te svakodnevni život) u srednjem vijeku i danas.	• uspoređuje kontinuitete i promjene u srednjem vijeku i danas • objašnjava sličnosti i razlike • imenuje istaknute pojedince u društvenim, kulturnim i religijskim događanjima i aktivnostima • opisuje utjecaj pojedinca ili skupine u društvenim, kulturnim i religijskim događanjima i aktivnostima • opisuje neke oblike društva koji su se promijenili i/ili one koji su ostali isti kroz vrijeme.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.2
Ključni sadržaji	
• uspon hrvatskih velikaških obitelji • dolazak Anžuvinaca.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Preporuka pisanje eseja o zadatoj temi nakon analize povijesnih izvora. Usporediti društvo u srednjem vijeku i danas.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VII.3 Učenik objašnjava što je iz srednjeg vijeka ostalo sačuvano do danas (suvremeno doba).	• Imenuje srednjovjekovne građevine koje su ostale sačuvane do danas • uspoređuje namjenu srednjovjekovnih građevina nekad i danas • istražuje ostatke prošlosti (građevine-crkve, utvrde, nadgrobne spomenike, oruđa, oružja, nakit, odjeća i sl.).
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3
Ključni sadržaji	
• Zadarski mir • srednjovjekovni Dubrovnik • Bosna • Hum • Crkva bosanska	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj s učenicima treba po mogućnosti posjetiti neke lokalitete iz prošlosti (crkve, utvrde, nadgrobne spomenike.....) kako bi učenici mogli vizualnim i praktičkim metodama predočiti što je od tih ostataka ostalo sačuvano do danas i kakav utjecaj imaju danas.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Likovna kultura (stilovi umjetnosti), Hrvatski jezik (Povelja Kulina bana), Vjeronauk (Crkva bosanska). Povezanost unutar predmeta: povezati s ishodom C4.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VII.4 Učenik navodi primjere utjecaja kulture i umjetnosti iz srednjeg vijeka na sadašnjost.	• objašnjava i navodi primjere prožimanja različitih kultura koje su utjecale na kulture širom svijeta • opisuje kulturu i umjetnost nekad i danas.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3

Ključni sadržaji
- humanizam i renesansa u Europi i njihov utjecaj u Hrvatskoj i BiH. - Europa u doba baroka (utjecaj baroka na način života-velike palače, građanske kuće)
Preporuke za ostvarenje ishoda
Metodom čitanja i analize povijesnih izvora o kulturi i umjetnosti u srednjem vijeku donijeti zaključke o tome kako su se međusobno miješale i koliko su utjecale na današnju kulturu i umjetnost. Izraditi usporedne tablice o utjecaju humanizma i renesanse u Europi, Hrvatskoj i BiH i njihovom utjecaju na sadašnjost. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Likovna kultura (humanizam i renesansa), Glazbena kultura (humanizam i renesansa), Hrvatski jezik (humanizam i renesansa).

PREDMETNO PODRUČJE: D/ Uzročno-posljedični odnosi	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VII.1 Učenik objašnjava kako povijesni događaj ima svoj uzrok, povod i posljedice (promjene).	- razlikuje uzrok od povoda određenih povijesnih događaja - navodi uzroke, povode i posljedice povijesnih događaja - objašnjava zašto je nešto povod, uzrok i posljedica određenom događaju.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.1
Ključni sadržaji	
- Velika geografska otkrića (što je omogućilo otkrića, smjerovi putovanja, posljedice geografskih otkrića) - Osmansko carstvo u XIV. i XV. stoljeću (osnivanje Osmanske države, osmanska osvajanja, Vlasi, nastanak Hercegovine, pad Bosne i Huma pod osmansku vlast).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici trebaju nakon analize izvora razlikovati termine: uzrok, povod i posljedice povijesnih događaja. Preporučuje se rad s didaktički oblikovanim izvorima i kartama. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Geografija (karte, velika geografska otkrića) i s međupredmetnim temom: Poduzetnost (tehnološki razvoj).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VII.2 Učenik opisuje uzroke nastanka određenog povijesnog događaja i njegove posljedice, te ih povezuje s promjenama u širem društvenom, gospodarskom i političkom kontekstu.	- navodi uzroke nastanka određenih događaja - opisuje posljedice određenog događaja koje su utjecale na promjene u društvu, politici, kulturi, umjetnosti - prepoznaje i objašnjava višestrukost uzroka i posljedica i svrstava ih u zadane kategorije. (kratkoročni-dugoročni, globalni-lokalni, izravni-neizravni).
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.2
Ključni sadržaji	
- dolazak Habsburgovaca, Krbavska i Mohačka bitka, bitka kod Siska, Vojna Krajina - Bosanski pašaluk (osmanska uprava, islamizacija, život pod turskom vlašću, uloga crkve i franjevac).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Preporučuje se rad sa slikovnim i pisanim izvorima kako bi objasnili zašto jedan događaj može imati višestruke uzroke i posljedice. Analizom izvora učenik svrstava uzroke i posljedice u određene kategorije prema uputama, kroz igru, crtanje, lentu vremena, grafikone, tablice.....	

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Vjeronauk (islamizacija, uloga franjevac).

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VII.3 Učenik prepoznaje povijesne događaje, pojave i procese koji su uzrokovali promjene u društvu.	- nabraja posljedice određenih događaja, pojava i procesa - objašnjava promjene koje su nastupile nakon nekih povijesnih događaja, pojava i procesa.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.3
Ključni sadržaji	
- reformacija i katolička obnova (uzroci reformacije, pravci širenja, uzroci i posljedice vjerskih ratova, obnova katoličke crkve, uloga Isusovaca) - apsolutistička monarhija, parlamentarna monarhija.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristiti kartu za pravce širenja reformacije. Nakon analize pisanih i slikovnih izvora izraditi esej i lentu vremena. (Preporuka za izborni sadržaj: apsolutistička monarhija, parlamentarna monarhija) Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnih predmeta: Llikovna kultura (barok), Glazbena kultura (barok), Vjeronauk (reformacija i katolička obnova, vjerski ratovi).	

OSNOVNA ŠKOLA

8. razred /70 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Povijesni izvori i proučavanje povijesti	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VIII.1 Učenik opisuje različite povijesne izvore važne za proučavanje određenih tema kako bi odgovorio na istraživačko pitanje.	- pronalaži povijesne izvore na zadanu temu (literatura, internet...) - analizira pronađene izvore kako bi samostalno odgovorio na postavljena pitanja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.1
Ključni sadržaji	
- Zrinsko-Frankopanski otpor - uspon i pad Dubrovačke republike - Dalmacija - Istra.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nakon analize izvora učenici pišu istraživački rad koristeći IKT. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (istraživanje na zadanu temu upotrebom IKT-a).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VIII.2 Učenik razlikuje prednosti i nedostatke raznih povijesnih izvora.	- navodi prednosti i nedostatke između više povijesnih izvora - prepoznaje pouzdanost povijesnih izvora.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.2
Ključni sadržaji	
- Pragmatička sankcija-Marija Terezija - prosvjetiteljstvo.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Izabire relevantne povijesne izvore.	

Koristi različite vrste povijesnih izvora za izradu panoa. Na primjeru jednog znanstvenika istražuje kako pojedinac može utjecati na promjene u društvu.	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.VIII.3 Učenik opisuje ključna obilježja i načine korištenja povijesnih izvora u određenom kontekstu.	• imenuje i opisuje ključna obilježja ostataka iz prošlosti u novom vijeku • opisuje načine korištenja povijesnih izvora iz prošlosti i danas (arhivi, internet).
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3
Ključni sadržaji	
• Doba revolucija (političke, društvene, gospodarske promjene u svijetu koje su posljedice industrijskih i građanskih revolucija).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Upoznavanje sa osnovnim pojmovima, rad u parovima-pronaći izvore u knjižnici, arhivu i na internetu, prezentirati ih PPT.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnim temama: Poduzetnost (timski rad) i Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (izlaganje i prezentiranje).	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Povijesno vrijeme i kronologija	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.1 Učenik koristi različite načine računanja vremena.	• uspoređuje različite načine računanja vremena na primjerima ključnih prekretnica u novom vijeku • prevodi jednu kategoriju vremena u drugu na odabranim primjerima.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.2
Ključni sadržaji	
• Francuska revolucija • Napoleonovo doba • Bečki kongres.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Datume važnih događaja prevodi kroz kategorije i računa određene datume na različite načine (kršćanska era, muslimanska era...). Izrađuje lentu vremena u koju upisuje kronološki slijed događaja. Sudjeluje u raspravi o pozitivnim i negativnim posljedicama Napoleonovih osvajanja. Organizira se igranje uloga o utjecaju velikih sila na Bečkom kongresu. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Poduzetnost (individualni rad, timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.2 Učenik kreira vremensku crtu s važnim događajima i osobama u novom vijeku.	• izrađuje različite vremenske crte zbog prikaza glavnih događaja i osoba u novom vijeku • povezuje događaje i osobe u novom vijeku na lenti vremena
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.2
Ključni sadržaji	
• Američki rat za neovisnost.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Izrađuje lentu vremena s ključnim događajima i osobama.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i	

komunikacijske tehnologije (grafički prikaz).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.3 Učenik prezentira dužinu trajanja povijesnih pojava i događaja u novom vijeku smještajući ih u prostorni okvir.	• koristi IKT kako bi prikazao dužinu trajanja povijesnih razdoblja • prezentira ključne povijesne događaje koji su označavali početak ili kraj određenog razdoblja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
• svijet razvijenog kapitalizma (klasicizam, romantizam, kapitalizam, socijalizam, promjene u svakodnevnom životu).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici samostalno izrađuju prezentaciju s lentom vremena ili nekim drugim vizualnim prikazom koji sadržava ključne događaje i osobe u novom vijeku. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta Informatika (izrada prezentacije, umetanje videa, zvuka i sl.).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.4 Učenik analizira obilježja novoga vijeka (društvene, gospodarske, kulturne, religijske i političke prilike).	• opisuje obilježja novog vijeka. Izdvaja kronološki ključne događaje u novom vijeku • uspoređuje obilježja novog i srednjeg vijeka kroz društvene, kulturne, religijske i političke prilike.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
• ključni procesi od sredine 18. do početka 20. stoljeća u hrvatskim zemljama • prosvjećen apsolutizam u Europi • prosvjetitelji u Habsburškoj Monarhiji.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Na lenti vremena kronološki reda ključne procese od sredine 18. do početka 20. stoljeća. Analizom različitih vrsta izvora (pisani izvori, filmovi, glazbena djela) kroz raspravu spoznati društvene, gospodarske, kulturne, religijske i političke prilike u Hrvatskoj. Izraditi pano o reformama apsolutističkih vladara. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Poduzetnost (timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.VIII.5 Učenik povezuje povijesne događaje i procese različitih konteksta istoga povijesnog razdoblja.	• na odabranim primjerima analizira i uspoređuje povijesne događaje i procese u istom vremenskom razdoblju, a na različitim prostorima.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.4
Ključni sadržaji	
• ideje i pokreti povezani s pojavom nacija, revolucija 1848/1849. ujedinjenje Njemačke, ujedinjenje Italije • nacionalni pokreti na tlu Habsburške Monarhije.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Radom u paru izrađuju tablicu s povijesnim događajima kako bi prikazali procese različitih konteksta istog povijesnog razdoblja. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (osnovna statistička obrada).	

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Kontinuitet i promjena	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VIII.1 Učenik razlikuje ulogu i doprinos pojedinaca i skupina društvenim, kulturnim i religijskim događanjima i aktivnostima u novom vijeku.	• imenuje istaknute pojedince ili skupine u novom vijeku • objašnjava kako su se društvene, kulturne i religijske pojave, ideje, stavovi pojedinaca ili skupina mijenjali tijekom vremena.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.1
Ključni sadržaji	
• preporod u hrvatskim zemljama (Banska Hrvatska, Dalmacija, Istra, BiH).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Pisanjem eseja učenici opisuju djelovanje pojedinaca i određenih skupina, utjecaj njihovog djelovanja na procese i pojave tijekom preporoda u hrvatskim zemljama. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Hrvatski jezik (preporod), Vjeronauk (franjevci nositelji hrvatskog narodnog preporoda u BiH).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VIII.2 Učenik objašnjava obilježja novog vijeka (društvo, gospodarstvo, kultura, umjetnost i religija).	• objašnjava ključne događaje u novom vijeku • prepoznaje neke oblike društva koji su ostali isti i oni koji su se promijenili (reformacija, Code civile...).
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.2
Ključni sadržaji	
• položaj hrvatskih zemalja u Habsburškoj Monarhiji (Josip Jelačić, apsolutizam Franje Josipa I., Ivan Mažuranić, Vladislav Pejačević, Kuen Hedervari).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nakon analize izvora učenicima podijeliti uloge kako bi razumjeli vrijeme koje proučavaju. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Hrvatski jezik (Ivan Mažuranić, Smrt Smail age Čengića).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.VIII.3 Učenik objašnjava važnost konzervacije, restauracije i čuvanja naše kulturne baštine, npr. objekata, lokaliteta, umjetničkih djela.	• razumije važnost i vrijednost povijesnih ostataka • tumači važnost određenog spomenika s naglaskom na to koliko je restauracija utjecala na njegovu vrijednost.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3
Ključni sadržaji	
• položaj hrvatskih zemalja u doba mletačke uprave.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nakon analize slikovnih izvora prepoznaje spomenike kulturne baštine i ulogu konzervacije, restauracije i njen utjecaj. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Likovna kultura (kipovi, stil graditeljstva).	

PREDMETNO PODRUČJE: D/ Uzročno-posljedični odnosi	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VIII.1 Učenik analizira kako se uzroci i posljedice događaja razlikuju po važnosti i po utjecajima na promjene, npr. lokalni-globalni; trenutačni-dugoročni.	• analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa • reda ih po važnosti, vremenu trajanja i rasprostranjenosti argumentirajući svoj izbor.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.1
Ključni sadržaji	
• BiH u doba reformnog pokreta u Turskoj (kriza Osmanskog carstva, prilike u BiH nakon Krimskog rata).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nakon analize uzroka i posljedica napisati esej i/ili izraditi PPT. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (izlaganje i prezentiranje).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VIII.2 Učenik objašnjava uzroke i posljedice određenog povijesnog događaja i promjene koje je izazvao u društvenom, gospodarskom i političkom kontekstu.	• izdvaja uzroke i posljedice određenog povijesnog događaja • objašnjava promjene koje su izazvane u društvenom, gospodarskom i političkom kontekstu
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.2
Ključni sadržaji	
• Hercegovački ustanak • Berlinski kongres i Austro-Ugarska okupacija.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Izrađuje kronološke tablice s fotografijama i ilustracijama važnih događaja. Igranje uloga za bolje razumijevanja rada Berlinskog kongresa. Rad u parovima, izrada tablice, prepoznavanje uzroka, posljedica i promjena uzrokovanih određenim povijesnim događajem. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Informatika (tablice) i međupredmetnom temom Poduzetnost (timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.VIII.3 Učenik procjenjuje utjecaj određenih osoba, ideja, interesa i vjerovanja na posljedice povijesnih događaja.	• imenuje važne osobe, ideje, interese i vjerovanja iz novog vijeka koji imaju utjecaj na sadašnjost • procjenjuje njihov pozitivan ili negativan utjecaj na sadašnjost.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.3
Ključni sadržaji	
• Benjamim Kallay • političke stranke.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici samostalno u formi eseja opisuju zadanu osobu ili događaj sa osvrtom na njihov utjecaj na sadašnjost. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta: Hrvatski jezik (esej forma i način pisanja).	

OSNOVNA ŠKOLA

9. razred /66 nastavnih sati godišnje/

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Povijesni izvori i proučavanje povijesti	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IX.1 Učenik analizira određenu temu, postavlja ključna pitanja i koristi različite odgovarajuće izvore u svrhu istraživanja teme.	• razlikuje vrste povijesnih izvora, njihovu podjelu i vrijednost • prikuplja i izdvaja podatke iz raznih izvora te analizira i sam donosi zaključke o važnosti izvora koji su mu dati za neki događaj • istražuje prošlost primjenjujući sastavnice istraživačkog procesa • postavlja ključna pitanja na zadanu temu i određuje različite odgovarajuće izvore u svrhu istraživanja teme.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.1
Ključni sadržaji	
• doba imperija i Prvi svjetski rat (imperijalizam, kolonijalizam, promjene u gospodarstvu i društvu).	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici samostalno prikupljaju informacije o temi koristeći povijesnu literaturu, članke, udžbenike, enciklopedije i druge stručne radove te internet. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem međupredmetne teme: Poduzetnost (individualni rad, izvori informacija, digitalni izvori informacija, potraga za informacijama, odabir potrebnih informacija).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IX.2 Učenik interpretira povijesno znanje potkrepljujući ga dokazima u raspravi, pisanjem kraćih povijesnih tekstova, crtanjem, grafičkim ili dramskim prikazom i korištenjem informacijskih tehnologija, tamo gdje je to moguće i primjereno.	• interpretira povijesno znanje iznošenjem dokaza u raspravi, pisanje kraćih tekstova, crtanjem, dramskim prikazima i korištenjem IKT-a • izrađuje strukturne radove različite složenosti u kojima se koristi relevantnim informacijama (primjerice objašnjava stradanja ljudi u ratovima...).
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.2
Ključni sadržaji	
• rješavanje Istočnog pitanja.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici nakon prikupljanja informacija pišu povijesne radove (eseje, referate, PPT prezentacije) u kojima iznose vlastite stavove i kritičko mišljenje, na način da nauče i pokažu teorijsko i praktično znanje, kao i sposobnost korištenja različitih izvora. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnog predmeta: Informatika (pretraživanja weba, izrade prezentacija ili drugih oblika informatičkog izražavanja).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IX.3 Učenik analizira uzroke koji su utjecali na pisanje povijesti.	• prosuđuje važnost i pouzdanost povijesnih izvora • objašnjava prednosti i nedostatke različitih vrsta povijesnih izvora • postavlja pitanja o podrijetlu i svrsi izvora, analizira i objašnjava suprotstavljene prikaze određenih događaja, pojava i procesa

	• analizira vrijednosti i ograničenja te važnost i pouzdanost povijesnih izvora.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3
Ključni sadržaji	
• uzroci i posljedice Balkanskih ratova • uzrok, povod i tijek Prvog svjetskog rata.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Analiziraju i samostalno objašnjavaju uzroke nastanka Balkanskih ratova i Prvog svjetskog rata koristeći pisane izvore, karte i slike. Prezentiraju rezultate rada u eseju i koriste tablice. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Informatika (izrada tablica).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.IX.4 Učenik tumači određene povijesne događaje na temelju povijesnih izvora.	• izdvaja važne podatke za određeni povijesni događaj iz povijesnih izvora • opisuje određene povijesne događaje na temelju povijesnih izvora.
Poveznice sa ZJNPP	POV-1.0.3
Ključni sadržaji	
• migracije • španjolska gripa • mirovni ugovori • Versajski poredak • Liga naroda.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici nakon prikupljenih informacija pišu povijesne radove (eseje, referate, PPT). Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Geografija (migracije), Biologija (građa virusa) i s međupredmetnom temom Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (izrada PPT).	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Povijesno vrijeme i kronologija	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.1 Učenik prezentira različite načine trajanja povijesnih događaja.	• koristi IKT kako bi izradio različite prikaze tijeka vremena.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.2
Ključni sadržaji	
• političke i društvene promjene nakon Prvog svjetskog rata: uzroci i posljedice velike gospodarske krize, opće pravo glasa, razvoj školstva, položaj žena.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koriste lentu vremena, izrađuju plakat. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Građanski odgoj i obrazovanje (javne politike).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.2 Učenik kreira sinkronizirane tablice s glavnim događajima i osobama u suvremenom dobu.	• izrađuje i popunjava sinkroniziranu tablicu s podacima koji se odnose na ključne događaje

	svjetske, europske ili nacionalne povijesti.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.2
Ključni sadržaji	
- totalitarni režimi: komunizam-boljševizam, fašizam, nacizam, militarizam - kultura, umjetnost i sport.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristi IKT kako bi kreirao sinkroniziranu tablicu.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Informatika (izrada tablica).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.3 Učenik poreda kronološki i sinkronizirano slike s odabranim povijesnim osobama ili povijesnim pojmovima i uspoređuje važne događaje i dostignuća iz različitih vremenskih razdoblja.	- uspoređuje i objašnjava razdoblja koja proučava te reda osobe, događaje i pojmove kronološkim redoslijedom - uspoređuje važne događaje i dostignuća iz različitih vremenskih razdoblja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
život na selu i u gradu u Hrvatskoj i BiH 1918. - 1934.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Radom u paru ili radom u skupinama učenik uspoređuje život na selu i u gradu kroz različita državna uređenja.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Poduzetnost (individualni rad, timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.4 Učenik analizira određene povijesne događaje iz vremena u kojem su nastali.	opisuje povijesne događaje u vremenu kad su nastali i analizira uvjete u kojima su nastali.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
- Država SHS - Kraljevstvo SHS - Kraljevina SHS - Kraljevina Jugoslavija.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Nakon analize izvora i rada u skupinama razumijevaju širi kontekst, vrijeme i prostor za nastanak povijesnih događaja i pojava i kronološki ih redaju na lenti vremena.	
Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Poduzetnost (timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.IX.5 Učenik kronološki reda ključne prekretnice objašnjavajući do kojih promjena je došlo i koje su posljedice tih promjena.	- izdvaja ključne prekretnice u povijesti - objašnjava važnost i značenje ključnih prekretnica u svjetskoj, europskoj i nacionalnoj povijesti - kronološki reda ključne prekretnice, objašnjava njihovu važnost i značenje u povijesti.
Poveznice sa ZJNPP	POV-2.0.3
Ključni sadržaji	
- Hrvatsko pitanje - Banovina Hrvatska - Sporazum Cvetković Maček	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenik samostalno prepoznaje i objašnjava povijesne prekretnice te izrađuje lentu vremena i kronološke tablice.	

Koristi geografske i povijesne karte kako bi objasnio geografski položaj prostora u kojima se odigrava povijesni događaj, pojava ili proces.

Uspoređuje prekretnice u nacionalnoj, europskoj i svjetskoj povijesti.

Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Geografija (korištenje geografskih karti), Informatika (izrada grafikona i lenti vremena).

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Kontinuitet i promjena

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IX.1 Učenik povezuje određeni povijesni događaj s društvenim, političkim i gospodarskim kontekstom u kojem je nastao.	- daje primjere određenog povijesnog događaja koji je nastao zbog političkih, kulturnih i gospodarskih utjecaja - opisuje određeni povijesni događaj koji je povezan s gospodarskim, kulturnim i političkim previranjima - analizira kako povijesni događaj utječe na društveni, gospodarski i politički život.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.1
Ključni sadržaji	
komunizam, ustaše i četnici.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Analizira pisane povijesne izvore i povremeno koristi odgovarajuće dijelove filma kako bi istraživao o određenim idejama, osobama ili organizacijama, te predstavio temu i sudjelovao u raspravi. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (istraživački proces, digitalni izvori informacija).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IX.2 Učenik analizira određene oblike društva (društveni, gospodarski, kulturni, religijski, politički, te svakodnevni život) od starog vijeka do suvremenog doba kako bi odredili neke oblike koji traju i one koji se mijenjaju.	- analizira oblike društva kroz povijesna razdoblja - opisuje svakodnevni život ljudi u različitim sustavima i uspoređuje njihov život kroz povijesna razdoblja - procjenjuje oblike društva koji traju od onih koji su vremenski ograničeni - analizira kako se društvene pojave, procesi i ideje mijenjaju tijekom vremena.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.2
Ključni sadržaji	
- uzroci i tijek Drugog svjetskog rata - ratna razaranja - holokaust.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Izrada panoa u skupinama s prikazom fotografija naoružanja i razaranja. Prezentira uzroke rata i bitke prekretnice u Drugom svjetskom ratu koristeći IKT. Povremeno koristiti odgovarajući video materijal o holokaustu i razgovarati o ljudskim pravima i slobodi. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (kreativno izražavanje).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IX.3 Učenik analizira različite ideje, vrijednosti, ličnosti, institucije i obrasce ponašanja u svakodnevnom životu otkrivajući sličnosti i razlike	- imenuje različite ideje koje su se javljale kroz povijest za uređenje ljudskog društva - uspoređuje važnost određenih vrijednosti u prošlosti i danas

među njima.	• analizira koje se društvene ideje i procesi razvijaju tijekom vremena i kako one utječu na pojedinca • uspoređuje različite demokratske i totalitarne sustave, društvena previranja i pokrete u 20. stoljeću. • analizira razvoj i/ili nastanak institucija i obrazaca kroz povijest.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3
Ključni sadržaji	
• masovna pogubljenja civila, Bleiburg • Križni put Hrvata • zbjegovi.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učenici samostalno istražuju koristeći IKT i izrađuju prezentaciju te raspravljaju o zadatoj temi kako bi razvijali vlastite stavove i uočavali kako su neke promjene spore i dugotrajne. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta Informatika (rad na webu, izrada prezentacije).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.IX.4 Učenik procjenjuje utjecaj različitih povijesnih razdoblja na suvremeno doba (društvo, gospodarstvo, politika, kultura, religija).	• navodi primjere oblika društva u prošlosti i sadašnjosti • izdvaja i objašnjava sličnosti i razlike društvenih oblika u prošlosti i sadašnjosti.
Poveznice sa ZJNPP	POV-3.0.3
Ključni sadržaji	
• NDH • ZAVNOBIH • ZAVNOH • NOP	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Prati i tumači određene oblike društva, objašnjava složenost tih promjena i njihov utjecaj u suvremenom dobu koristeći prezentaciju. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom: Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (izlaganje i prezentiranje).	

PREDMETNO PODRUČJE: D/ Uzročno-posljedični odnosi	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.IX.1 Učenik povezuje uzroke i posljedice povijesnih događaja potkrepljujući ih dokazima.	• objašnjava zašto je nešto nastalo kao i koje su posljedice određenih događaja • analizira uzroke i posljedice događaja, pojava i procesa. • povezuje ih određenim kriterijima potkrepljujući ih dokazima.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.1
Ključni sadržaji	
• Hladni rat • dekolonizacija.	

Preporuke za ostvarenje ishoda	
Sudjeluju u raspravi, tako da se stavovi i argument uspoređuju s stavovima i argumentima drugih učenika koje potkrepljuju dokazima. Ovim ishodom potičemo kod učenika razvijanje vlastitih stavova te potičemo kritičko razmišljanje. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom tempom: Poduzetnost (timski rad, individualni rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.IX.2 Učenik razlikuje povijesne događaje koji su bili od velike važnosti za današnja događanja (povijesno su im prethodili) od onih koji nisu relevantni.	• imenuje događaje po važnosti za određeno razdoblje • reda ih po važnosti argumentirajući svoj izbor • imenuje povijesne događaje koji su bili od velike važnosti za današnja događanja • objašnjava povijesne događaje koji nisu relevantni za današnja događanja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.2
Ključni sadržaji	
• pokret nesvrstanih • pokreti za ljudska prava • promjene u gospodarstvu, društvu i svakodnevici • demokratski procesi u Hrvatskoj i BiH • uključivanje u europske i svjetske integracije.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Samostalno pišu esej na zadane teme, analiziraju odgovarajuće dijelove povijesnih filmova i uspoređuju ih s podacima u udžbeniku. Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati s međupredmetnom temom Poduzetnost (individualni rad, timski rad).	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
D.IX.3 Učenik uspoređuje uzroke i povode povijesnih događaja, otkrivajući i višestrukost njihovih utjecaja na posljedice povijesnih događaja.	• uspoređuje uzroke i povode povijesnih događaja • razlikuje uzroke i povode povijesnih događaja i njihov utjecaj na posljedice. • uspoređuje različite prikaze uzroka i povoda povijesnih događaja imajući na umu višestruke uzroke određenog povijesnog događaja.
Poveznice sa ZJNPP	POV-4.0.3
Ključni sadržaji	
• Hrvatsko proljeće • raspad Jugoslavije • Domovinski rat • rat u BiH.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Učitelj usmjerava učenika na rad u skupini, rad sa slikovnim i drugim audiovizualnim izvorima, didaktički oblikovanim tekstualnim izvorima, uz njegovo objašnjavanje novih i nepoznatih pojmova. Kreiraju tablice događaja (uzrok-povod-posljedica). Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajem nastavnog predmeta: Informatika (izrada tablica).	

E/ UČENJE I PODUČAVANJE

Organizacija nastave Povijesti treba omogućiti ostvarenje ciljeva učenja i podučavanja pomoću četiri predmetna područja i za njih definirane odgojno-obrazovne ishode. U suvremenom kurikulumu nastavni proces usmjeren je na učenika i treba omogućiti učenicima kritičko promišljanje na temelju povijesnih izvora, razvoj osjećaja za povijesno vrijeme i kronologiju, razumijevanje kontinuiteta i promjena, uzročno-posljedičnih odnosa te prezentiranje vlastitih zaključaka. Definirani odgojno-obrazovni ishodi su poželjna znanja i vještine koje se očekuju od učenika u skladu s njegovim uzrastom i godini učenja nastavnog predmeta Povijest. Ključni sadržaji određeni su prema tematsko-kronološkom principu i trebaju kod učenika potaknuti radoznalost. Teme sadrže društvene, političke, gospodarske i kulturne prilike kao i svakodnevni život u prošlosti iz svjetske i nacionalne povijesti te preporuke za učenje lokalne povijesti. Nastavna sredstva imaju jasno definiranu svrhu, određene uvjete i načine korištenja jer inače postoji mogućnost da za učenike predstavljaju tek dodatni ukras ili zabavu.

U nastavnom procesu potrebno je koristiti sljedeća osnovna načela učenja i podučavanja usmjerena na učenika:

- **načelo konstrukcije:** svako novo učenje konstruira se na temelju postojećeg znanja
- **načelo samoregulacije:** učenici postupno preuzimaju odgovornost za svoje učenje
- **načelo kontekstualizacije:** učenje koji ovisi o kontekstu u kojemu se odvija
- **načelo fleksibilnosti:** nastavu je potrebno prilagoditi individualnim karakteristikama i prethodnim znanjima i iskustvima učenika
- **načelo socijalne interakcije:** učenje se odvija kroz izravnu ili neizravnu interakciju s drugima
- **načelo inkluzivnosti:** svim učenicima osigurati kvalitetno obrazovno iskustvo.

Učitelj treba osmisliti i organizirati načine rada uz **korištenje izvora** i materijala za učenje koji potiču kreativno i efikasno stjecanje znanja, razvoj vještina i kompetencija kako bi se ostvarili ciljevi i definirani odgojno-obrazovni ishodi prilagođeni kognitivnim sposobnostima, interesima i talentima pojedinaca. Za učenje i podučavanje koriste se udžbenici, radne bilježnice, zbirke izvora, povijesni atlas, slijepe karte, časopisi, fotografije, povremeno kada je to primjereno karikature, stripovi, dijelovi filmova, audiomaterijali, digitalni izvori i drugo koje učitelj po potrebi može didaktički oblikovati. Učitelj treba poticati suradničko/vršnjačko učenje jer ponekad učenici lakše uče od vršnjaka.

U radu s predmetnim područjem **Povijesno vrijeme i kronologija** mogu se koristiti primjeri iz svakodnevnog života, izrada lente vremena (vlastita prošlost, prapovijest...). Potrebno je objasniti periodizaciju, služeći se matematičkim vještinama trebaju mjeriti kalendarsko vrijeme, koristiti aktivno učenje koje se realizira kroz igru, crtanje i opisivanje događaja. Preporučuje se rad na povijesnim kartama, sinkronizirana tablica, rasprave, individualni rad i rad u skupini na projektima i istraživačkim zadacima

U radu s predmetnim područjem **Kontinuitet i promjena** učenici trebaju razumjeti događaje, pojave i procese koji su oblikovali čovječanstvo uočavajući njihove sličnosti i razlike, kao i utjecaj kroz različita povijesna razdoblja. Preporučuje se korištenje primjera iz svakodnevnog života i primjera iz prethodnih razdoblja kao temelj za usporedbu razdoblja koje se trenutno poučava. Kroz rasprave učenici svoje stavove iznose uz dokaze i time razvijaju kritičko mišljenje kao i komunikacijske vještine.

U radu s predmetnim područjem **Uzročno-posljedičnih odnosa** učenike je važno naučiti da razlikuju uzrok, povod i posljedice povijesnih događaja, pojava i procesa. Potrebno je analizirati višestruke uzroke i posljedice povijesnih događaja, pojava i procesa kako bi uočili one koji su izravno navedeni ili trebaju sami zaključiti o njima iako nisu izravno navedeni. Trebaju uočiti kategorije uzroka i posljedica koji se razlikuju po važnosti što utječe na pisanje o prošlosti, te razumjeti da pojedinci o tomu mogu imati različita gledišta.

Analizom i vrednovanjem u predmetnom području **Primarnih i sekundarnih povijesnih izvora** učenici stječu proceduralna znanja te razvijaju povijesno mišljenje koje se zadaje kao glavni cilj učenja i podučavanja u nastavi Povijesti.

Da bismo odabrali odgovarajući izvor, trebamo se upitati koji cilj želimo ostvariti, daje li nam odabrani izvor odgovarajuće podatke, koji nam izvor može pomoći da zainteresiramo učenike za rad te u kojem vremenu, mjestu i pod kojim okolnostima je izvor nastao. Izvore odabrati u skladu s uzrastom učenika. Kada prikupljaju podatke i pri prezentaciji rezultata istraživanja, poželjno bi bilo da učenici koriste IKT. Interpretacija prošlosti može se promijeniti ako dođe do pronalaska nekih novih izvora ili primjenom nekih novih metoda rada. Potrebna je kompletna metodička obrada izvora; naslov, autor, godina nastanka i pitanja koja pomažu učenicima u analizi izvora. U radu s povijesnim izvorima treba koristiti vizualne izvore (slikovne: stripovi, karikature), auditivne (sve vrste audio zapisa, govori političara, radio emisije) i audiovizualne (filmovi, tv emisije).

Učitelj/nastavnik treba koristiti raznovrsne izvore u cilju usvajanja činjeničkog znanja i razvoja povijesnog mišljenja kroz kritički i analitički pristup. Važno je da učenici mogu tumačiti razne podatke, analizirati i procijeniti dokumente kako bi prosudili pouzdanost i validnost informacija i izvora.

Učenje i podučavanje povijesti treba se odvijati u sigurnom i poticajnom okruženju u učionici gdje prevladava povjerenje, solidarnost i otvorenost za uvažavanje različitog mišljenja što olakšava sudjelovanje svih učenika. Izvan škole može se odvijati u muzeju, arhivu, galeriji, knjižnici, arheološkom lokalitetu, za vrijeme školskih izleta, ekskurzija i slično što omogućava uspješan rad i učenje.

F/ VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE

Zahtjevan dio nastavnog procesa jeste vrednovanje koje treba biti objektivno i u kojemu će se precizno utvrditi, mjeriti i provoditi evaluacija odgojno-obrazovnih postignuća učenika. Potrebno je primjenjivati različite pristupe i načine provjeravanja, vrednovanja i ocjenjivanja koje se provodi razgovorom, raspravama, propitivanjem, pisanim provjerama, istraživačkim radovima, referatima, esejima, radom na povijesnim izvorima, zadacima u radnim bilježnicama i listićima, kreiranjem karata i dr. Vrednovanje nam treba pokazati koliko je učenik postigao u odnosu na postavljene ciljeve i ishode. Provodi se formativno i sumativno procjenjivanje. Formativno procjenjivanje ima za cilj procjenu dobrih i loših strana procesa učenja kako bi se učenicima sugeriralo što trebaju popraviti kako bi im proces učenja bio uspješniji. Sumativno procjenjivanje ima za cilj konačnu procjenu o tome koliko su ostvareni ciljevi i ishodi. Zaključna ocjena donosi se na temelju cjelokupnih odgojno-obrazovnih postignuća, uključenosti i rada učenika.

U nastavi povijesti vrednuju se: **Temeljna povijesna znanja** koja se odnose na poznavanje najvažnijih činjenica, datuma i povijesnih osoba i poznavanje temeljnih povijesnih pojmova i procesa (činjenična znanja); **Sposobnost povijesnog mišljenja** se odnosi na vještine koje omogućavaju organizaciju, generalizaciju i strukturiranje sadržaja koji obuhvaćaju vještinu kronološkog mišljenja-kronologija, vještinu razumijevanja povijesne priče-uzročno-posljedične veze, vještine analize i interpretacije povijesnih događaja i procesa-usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjene povijesnog događaja, vještine analize vrijednosnih povijesnih tema i zauzimanje stavova, empatijsko razumijevanje povijesti (konceptualno znanje); **Sposobnost povijesnog mišljenja i vještina povijesnog istraživanja** podrazumijeva poznavanje metoda prikupljanja podataka, sređivanje i obrade, interpretacije i pisanje rada eseja, rješavanje problemskih zadataka, kreiranje povijesnih karata, prezentacija i plakata (proceduralno znanje).

Sustav vrjednovanja i ocjenjivanja u inkluzivnom odgoju i obrazovanju nije posljedica unaprijed definiranih kriterija nego predstavlja proces u središtu kojeg je pojedinac sa svim posebnostima, uz preporuku primjene formativnog ocjenjivanja. Procjenu rada učenika većinom obavljaju učitelji/nastavnici, ali to mogu raditi i vršnjaci uzajamno kroz **vršnjačko ocjenjivanje**. Prvo učitelj/nastavnik sam ili s učenicima treba odrediti kriterije za dobro urađen zadatak, a učenici moraju razvijati kompetenciju evaluacije koju će primjenjivati u ocjenjivanju zadataka svojih vršnjaka na temelju određenih kriterija. Učenici priopćavaju svoju ocjenu vršnjaku uz dodatno objašnjenje. Ovakav način ocjenjivanja koristan je posebno kada učenici rade u skupinama ili na projektima jer mogu procijeniti doprinos svakoga člana u radu na zadatku.

Učitelj/nastavnik treba razvijati i učeničku **sposobnost samoocjenjivanja** tj. da sami prate i procjenjuju svoj rad na temelju definiranih kriterija. Ovakav način je koristan za učenike jer se uključuju u postavljanje ciljeva, kriterije za evaluaciju, procjenu vlastitog rada i postaje im jasnije kako treba dobro uraditi zadatak.

Potrebno je uskladiti taksonomsku razinu ciljeva učenja i podučavanja s prikladnim načinima vrednovanja:

Taksonomske razine ciljeva učenja i podučavanja i prikladan način vrednovanja:

- **zapamtiti gradivo** (npr. imenovati, navesti, prepoznati, identificirati); forma kratkih odgovora, zadatci sparivanja, označavanja, zadatci s višestrukim odgovorima
- **razumjeti gradivo** (npr. interpretirati, navesti primjer, ilustraciju, klasificirati, sažeti, usporediti, objasniti, zaključiti ili predvidjeti); esejski zadatak, problemski zadatci, pojmovne mape, dijagrami uzroka i posljedica, zadatci s višestrukim odgovorima
- **primijeniti naučeno** (npr. provesti, primijeniti, demonstrirati, upotrijebiti); problemski zadatci, nalozi za izvođenje zadataka, simulacije
- **analizirati materijal** (npr. razlikovati, razlučiti, sistematizirati, pripisati); studije slučaja, projekti, zadatci rješavanja problema, debate, esejski zadatci, istraživački radovi
- **uraditi evaluaciju** (npr. provjeriti, pratiti, kritizirati, procijeniti); kritički prikazi, kritike, studije slučaja, komparacije, problemski zadatci
- **stvoriti, kreirati novo** (npr. generirati, napraviti hipotezu, osmisлити, planirati, proizvesti, konstruirati, spojiti); istraživački projekti, eseji, izrada zadataka, grafički prikaz gradiva.

U sljedećem tekstu navedene su vrste zadataka, što se ocjenjuje, te prednosti i nedostaci zadataka.

Esejski zadatci:

- pamćenje podataka i činjenica
- razumijevanje ideja
- sposobnost organiziranja materijala, razvijanja argumenata
- originalnost mišljenja
- lak za zadavanje
- traži puno vremena za ocjenjivanje
- subjektivno ocjenjivanje
- ne pokriva dobro program
- favorizira učenike koji brzo i točno pišu.

Esejski zadatak uz slobodno korištenje izvora (knjiga):

- pamćenje podataka i činjenica
- bliži životnoj situaciji
- traži puno vremena za ocjenjivanje
- subjektivno ocjenjivanje
- favorizira učenika koji brzo i točno pišu
- ograničena je povratna informacija za učenik.

Zadatci otvorenog tipa s kratkim odgovorom:

- pamćenje podataka i činjenica

- razumijevanje ideja i teorije
- vrlo široko pokriva program
- brzo ocjenjivanje
- objektivnije ocjenjivanje
- osigurano više povratnih informacija učenicima
- može se ispitati pamćenje i razumijevanje.

Zadatci razvrstavanja i sparivanja:

- pamćenje podataka i činjenica
- razumijevanje ideja
- brzo ocjenjivanje
- objektivnije ocjenjivanje
- veoma ograničena mogućnost da učenik pokaže razmišljanje, navede argument ili pokaže originalnost

Zadatci višestrukog izbora:

- pamćenje podataka, činjenica
- razumijevanje ideja, teorija
- promjena načela
- analitičko mišljenje
- evaluacija
- brzo ocjenjivanje
- objektivno ocjenjivanje
- vrlo široko pokriva program
- osigurano više povratnih informacija učenicima
- mogu se ispitati više kognitivne razine (primjena, analiza, evaluacija)
- ne mogu se procjenjivati umijeća organiziranja, originalnost ili sposobnost rješavanja nejasnog problema.

Usmeno odgovaranje:

- verbalna fluentnost
- rezoniranje koje leži iza vlastitog mišljenja
- osobne kvalitete
- fleksibilno
- korisno za potvrđivanje drugih vidova procjenjivanja
- prikladnije za predmete s usmenim komponentama
- vremenski veoma zahtjevno
- slaba objektivnost ocjenjivanja
- teško standardizirati pitanja.

Prezentacija:

- verbalna fluentnost, fluentnost u usmenom izražavanju
- rezoniranje koje leži iza postavljene teme ili projekta
- sposobnost organiziranja i povezivanja podataka

- fleksibilno
- korisno za potvrđivanje drugih vidova procjenjivanja
- mogu se procjenjivati ključne kompetencije, a ne samo kognitivne, kao intelektualna umijeća.

Praktične vježbe:

- praktična umijeća
- primjena načela
- valjana metoda samo za procjenu takvih praktičnih vještina
- vremenski zahtjevno
- slaba objektivnost ocjenjivan.

Terenski rad (terenske vježbe):

- umijeća, vještina terenskog rada
- primjena načela.

Analiza (studija) slučaja:

- sposobnost analiziranja složenih, autentičnih scenarija
- sposobnost povezivanja
- otkriva dubinu razmišljanja
- vremenski zahtjevno.

Projektni zadatak:

- sposobnost planiranja originalnog rada, traganja za informacijama, rješavanja problema, izvođenja malih istraživanja
- valjana metoda za procjenu ovih sposobnosti
- teško objektivno ocijeniti
- vremenski zahtjevno
- sposobnost rješavanja problema
- sposobnost izvođenja malih istraživanja.

